

nja izkušnja in je s premagovanjem emocij in afektivnih impulzov možno dosegati tudi učinkovito načrtovanje družbenih sprememb, če so te seveda potrebne, zaželeno in za družbo pomembne. Ker so po Lesterju F. Wardu (Chugerman, 1965) naravne preobrazbe v obliki genetske evolucije zelo počasne, zamudne in negotov proces, jih je z racionalnim in kooperativnim, torej s komunikativnim družbenim delovanjem potrebno pospeševati. Komunikativno delujoči posameznik pa ja za Jürgena Habermasa (1985) aktivni dejavnik v vzgojno-izobraževalnem procesu, ki zmore prek neformalnega učenja v procesu avtorefleksije dosegati tudi spremembe svojega intelektualnega in družbenega položaja.

Genetična epistemologija, antropološki in nekateri drugi vidiki neformalnega izobraževanja

Napredek v učenju oz. proces racionalizacije, razumljene kot kognitiven, ne pa kot birokratsko ali ekonomsko organizacijski proces, je možno pojasniti s kvalitativnimi raziskavami in tistimi empiričnimi mehanizmi, ki so zamišljeni tako, da udeleženci in udeleženke lahko spoznavno in ne mehansko rešujejo vprašanja sistematičnega vrednotenja internih kriterijev veljavnosti izjav (in jih tudi kritično presojujejo).⁸ Torej tako, da se vrednotenje razvoja znanosti zares odvija na ravni spoznavnega in refleksivnega, ne pa repetitivnega (stereotipno-numeričnega), na ravni skozi prakso izkušenih in naknadno teoretsko reflektiranih modrosti, znanj in učenosti. Tu gre tudi za iskanje odgovora na vprašanje formalizacije mnogoterih konceptov sveta, ki nastaja v procesu učenja oz. v razvoju znanosti. Pomembna postanejo na primer vprašanja o tem, kako, kje, kdaj in zakaj prihaja do delitve in razlikovanja na dihotočne kategorije, kakršne so zunanji in notranji, odprti in zaprti, objektivni in subjektivni, socialni in individualni koncept sveta. Začnemo se spraševati, ali je ta proces evolutiven ali poteka kako drugače.

Jean Piaget je pred več kakor pol stoletja razvil koncepcijo človeške inteligence in spoznavanja in ji dal ime *genetična epistemologija* (Piaget, 1950; Piaget, 1970; Piaget in Kubli, 1974). Ta epistemologija sicer ni izšla iz Bachelardove koncepcije zgodovine znanosti in nastanka znanstvenega duha (Bachelard, 1972/1998), ji je pa po svoje komplementarna.

Piaget se je kakor veliko njegovih sodobnikov izpred druge svetovne vojne navdihoval pri Herbertu Spencerju, čeprav ni bil privrženec socialnega darvinizma, in Kantu. Vendar je bilo to obče polje diskusije v tistem času, ki je nekaterim raziskovalcem omogočilo, da so se izognili

8 Med kvantitativnimi metodami, ki merijo napredek v učenju, so številne raziskave o pismenosti: v. g. Hanžek, 2000; Možina et al., 2010c; Javrh, 2011; Kunčič et al., 2011 in Žalec, 2011.